

Yüz illər bundan əvvəl müsəlman aləmində ilk dəfə olaraq, demokratik respublika yaradılmışdır. Biz fəxr edirik ki, bu respublikanı Azərbaycan xalqı yaradıb və bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirib ki, Azərbaycan xalqı böyük xalqdır, istedadlı xalqdır, azad xalqdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması və iki il ərzindəki fəaliyyəti tarixi hadisə idi. Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, hələ 100 il bundan əvvəl ən ülvə demokratik dəyərləri nəinki bəyan edib, eyni zamanda, öz praktiki fəaliyyətində onları təmin edib".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev.

Vətəndaş cəmiyyəti - "Mülki cəmiyyət"

Hansı cəmiyyətdəki insanlar mehriban, qarşılıqlı anlaşmaya təşəbbüs göstərirlər, mövcudluqlarını asanlıqla təsdiq edə bilərlər, bu birlik bütövləşir, güclü, məğrur vətəndaşlardan ibarət olan, möhkəm, yenilməz bir cəmiyyətə çevrilir. Belə cəmiyyətdə insanlar öz iradələri sayəsində hər bir ehtiyaclarını ödəyə bilərlər. Sadaladığımız keyfiyyətləri özündə əks etdirən, vətənpərvər insanlardan, könüllülərdən ibarət olan belə cəmiyyət vətəndaş cəmiyyətidir. Vətəndaş cəmiyyəti müəyyən təcrübələrlə əldə edilmiş, müxtəlif meyarlara cavab verən bir cəmiyyətdir. Alimlər tərəfindən fərqli şəkildə izah edilən bu fenomenin mahiyyəti çox təəffüdürlər. Əlbəttə, bu, dövlətin, hakim qüvvələrin öz yeyirlərinə istifadə edə biləcəyi bir cəmiyyət deyil, əksinə, vətəndaşın maraqlarını, tələb və istəklərini ifadə edə bilmək bacarığından yaranan bir cəmiyyətdir. Başqa sözlə ifadə etsək, cəmiyyət hakimiyyət və dövlət üçün deyil, dövlət cəmiyyətin maraqlarına xidmət etmək üçündür.

Cümhuriyyət dövründə vətəndaş cəmiyyəti

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti mürəkkəb, çətin bir dövrdə yaranıb. Dünyanın bütün xalqları kimi, Azərbaycan xalqının da dövlətçilik təcrübəsi və ənənələri yüz illərlə təkmilləşmə dövrünü yaşayıb. Uzun, keşməkeşli tarixi dövr ərzində xalqımız xarici təzyiqlərə qarşı öz varlığını, mövcudluğunu, öz mədəni irsini qoruyub saxlamaqla yanaşı, eyni zamanda, bəşəri dəyərlərin formalaşmasına və dünyanın fikir-ideya tarixinə də töhfələrini verib. Xalqımız yaratdığı zəngin mədəniyyətimizi daim cilalayıb, onu ictimai həyata məharətlə ötürməyi bacarıb və tarixin yeni dövründə mütərəqqi cəmiyyətlər sırasında layiqli yerini tutub.

Bəli, hər kəşə məlumdur ki, Azərbaycan xalqını digər xalqlardan fərqləndirən tarixi xüsusiyyətlərindən biri, onun zamanın çağırışlarını düzgün dəyərləndirərək, ictimai-siyasi proseslərin iştirakçısı kimi özünü ifadə etmək bacarığını ortaya qoymasındır.

XX əsrin əvvəllərində dünyanın qabaqcıl dövlətlərinin və xalqlarının hüquq və azadlıq ideyasını həyata keçirməyə başladığı bir vaxtda, Azərbaycan xalqının da öz istiqlaliyyəti uğrunda şəərəflə apardığı mübarizə müstəsna örnəklərdən biridir. Xalq qarşıya yalnız bir amal, bir məqsəd qoymuşdu ki, Rusiya imperiyasından ayrılınsın, Azərbaycan xalqının dövlətçilik ənənələrini yenidən bərpa etmək, dinindən, irqindən asılı olmayaraq, insanların xoşbəxt yaşaması üçün demokratik, hüquqi prinsiplərin hökm sürdüyü bir cəmiyyəti yaratsın.

İstiqlaliyyət uğrunda apardığı mübarizədə xalqı azadlığa və səadətə qovuşdurmaq üçün M. Ə. Rəsulzadə, F. X. Xoyski,

mühüm addım idi.

Eyni zamanda, ana dilində nəşr edilən qəzet və jurnallar xalqın mədəni inkişafında, maariflənməsində böyük rol oynadı. Bu dövrdə nəşr edilən "İstiqlal", "Azərbaycan", "Açıq söz" kimi qəzetlər əhaliyə vacib informasiyaların çatdırılmasında vasitə idi.

Milli Məclisin deputatı, Fəlsəfə doktoru Cavanşir Feyziyevin fikirlərinə görə, "Cümhuriyyət qurucularının "əksəriyyəti, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Fətəli xan Xoyski, Nəsim bəy Yusifbəyli, Əlimərdan bəy Topçubaşov, Xəlil bəy Xasməmmədov, Camo bəy Hacınski, Behbud xan Cavanşir, İsmayıl xan Ziyadxanov, Aslan bəy Səfikürdski və adını çəkmədiyim başqaları yüksək səviyyədə təhsil almış ziyalılar, siyasətçilər idilər. Onlar yaxşı bilirdilər ki, yaranmış bu yeni tarixi-siyasi şəraitdə Azərbaycan dövlətçilik ənənələri üzərində müstəqil demokratik respublikanı ərəşəyə gətirməsələr, bu imkan bir daha ələ keçməyəcək. Cümhuriyyətin süqutundan sonra həyatını itirmiş, əksəriyyəti 1920-ci ildə bolşeviklər tərəfindən öldürülmüş bu insanlar, əslində, böyük millət qəhrəmanlarıdır. Onlar həm də, milli dövlətçilik ənənələrini dünya-

dəyərlər xalqımızın ruhunda varislik xətti ilə yaşayıb!".

2018- "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ili"

Bəli, bu varislik xətti ilə 28 may 2018-ci il Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının 100-cü ildönümü tamam oldu. Bu əlamətdar hadisənin dövlət səviyyəsində layiqincə qeyd edilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubleyi haqqında" 2017-ci il 16 may tarixli 2867 nömrəli sərəncamına əsasən, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə müvafiq tədbirlər planının hazırlanıb həyata keçirilməsi tapşırılmışdır.

Bu münasibətlə ölkəmizdə və ələcədə dünyanın bir sıra ölkələrində silsilə tədbirlər keçirildi. Amerikanın bir neçə ştatında, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ilə bağlı tədbirlər keçirildi.

Vaşinqton ştatındakı Sietl şəhərinin meri Cenni Durkan AXC-nin yaranmasının 100 illiyi ilə əlaqədar imzaladığı bəyənnamədə, Azərbaycanın 1918-ci ilin may ayının 28-də öz müstəqilliyini elan etdiyi, lakin 1920-ci ildə bu yolda mübarizə aparmasına

Nazirliyi və "Regional İnkişaf" İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə, AXC-nin 100 yaşı münasibəti ilə, Qusar rayonu ərazisindəki Böyük Qafqaz sıra dağlarında, dəniz səviyyəsindən 3740 metr yüksəklikdəki zirvəyə "Cümhuriyyətin 100 illik zirvəsi" adı verilib.

Prezident İlham Əliyev də AXC-nin şərəfinə paytaxtın İstiqlaliyyət küçəsində ucaldılmış abidəni milli bayram-Respublika Günü münasibəti ilə ziyarət etdi. Dövlət himninin sədəları altında, ətrafında fəxri qarovulun düzöldüyü abidənin önünə əklil qoydu.

Bəli, Azərbaycanda artıq dövlətçiliyin yeni epoxası formalaşmış. Xalqımız demokratik və hüquqi dövlətdə yaşayır və xoşbəxt gələcəyə inamla baxır.

Artıq ölkəmizdə vəkiliyyət institutunun yenidənqurma siyaseti gerçəkləşib. Konstitusiyaya nəzarət funksiyasını həyata keçirən Konstitusiyaya Məhkəməsi yaradılıb. Vətəndaşların hüquqlarının məhkəmədən kənar müdafiəsi üçün İnsan hüquqları üzrə müvəkkil (Ombudsman) təsis edilib. Bunlar vətəndaş hüquq-pozmalarının qarşısının alınmasına yönəlmiş dövlət sütunlarıdır. Demokratikləşmə yolunda atılan bu addımlar, hüquqların

Cümhuriyyət dövründə hüquqi dövlət quruculuğu

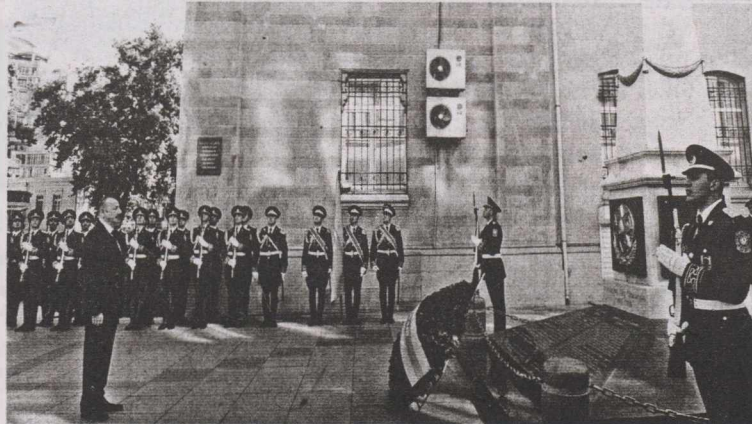
Vücudunu vicdanına qurban vermişləri yad edək!

Nəsim bəy Yusifbəyli və digər şəxsiyyətlər güclü iradə və qətiyyət nümayiş etdiriblər. Dövrün siyasi, intellektual təbəqəsinin bu əzmkar fəaliyyəti, onminlərlə soydaşımızın həyatlarını itirdiyi amansız mücadilə, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması ilə tariximizin parlaq səhifəsini yazdı.

Beləliklə, 1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan xalqının həyatında misilsiz hadisə baş verdi. Müsəlman Şərqində ilk parlamentli respublika olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti quruldu. Cəmi iki ilə yaxın ömrü olan AXC zəngin dövlət quruculuğu təcrübəsi ilə milli dövlətçilik tarixində silinməz izlər qoydu. Xalqın qəlbində azadlıq və istiqlal duyğularını gücləndirməklə respublikanın gələcək müstəqilliyi üçün etibarlı zəmin hazırlandı.

AXC-nin yaranması ilə ana dilində təhsilin başlaması

AXC-nin yaranması ölkədə elm, təhsil, mədəniyyət sahəsində canlanmaya səbəb oldu. 1918-ci ilin avqust ayında "Xalq maarifinin, məktəblərin milliləşdirilməsi haqqında" qərar verildi. Qərardan dərhal sonra bütün tədris müəssisələrində dərslərə ana dilində başlandı. Bu qısa zaman kəsiyində, 1919-cu ildə AXC parlamentində Bakıda universitet açmaq haqqında qanun qəbul edildi. Bakı Dövlət Universitetinin fəaliyyətə başlaması, peşəkar kadrların hazırlanması istiqamətində atılmış

nın yalnız bir neçə mütərəqqi Avropa dövlətlərində, ABŞ - da yenice təşəkkül tapmağa başlayan demokratizm və respublikaçılıq təcrübəsi ilə birləşdirərək, çoxmillətli və çoxpartiyalı parlament quruculuğunda, ölkə ərazisində yaşayan bütün xalqların və hər iki cinsin bərabər seçki hüququnun qanunla təsbit edilməsində irəli gedərək, xalqımızın tarixi-mədəni, ictimai-siyasi dünyagörüşünün seçkin dəyərləri üzərində Qafqazın ən böyük dövlətini yaradıblar. Məhz cümhuriyyətçilərin fədakarlığı sayəsində Azərbaycan bu gün də Qafqazın ən böyük dövləti olaraq qalır. Onlar əgər 1918-1920-ci illərdə müstəqilliyin təməlini qoymasaydılar, Azərbaycan və digər Qafqaz ölkələri XX əsrin sonlarında sovet ittifaqından suveren respublika kimi ayrılı bilməyəcəydilər. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə müasir Azərbaycan Respublikasını cəmi 70 il ayırır. Lakin bu 70 ildə bizi ayıran deyil, birləşdirən

baxmayaraq, sovetlər birliyinin tərkibinə daxil edildiyi, nəhayət, 1991-ci ildə yenidən öz müstəqilliyini bərpa etməyə nail olduğu bildirilib. Bəyənnamədə həmçinin AXC-nin müsəlman şərqində ilk dünyəvi parlamentli demokratik respublika olduğu, onun həm dünyanın digər demokratik dövlətləri tərəfindən, həm də, eyni zamanda, ABŞ tərəfindən tanındığı qeyd olunub. AXC dünyada ilk dəfə ABŞ - dan daha öncə qadınları seçki hüququ ilə təmin edib.

Ölkəmizdə də silsilə tədbirlər, görüşlər, yürüşlər keçirildi. Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) H. Əliyev adına Akademiyasının nəzdindəki Velosiped idman klubu AXC-nin yaranmasının 100 illiyi münasibəti ilə "Xalq Cümhuriyyətinin varisləriyik" devisi altında veloyürüş etdi. Tədbirdə DTX-nin rəisi general-leytenant M. Quliyev və DSX-nin rəisi general-polkovnik E. Quliyev iştirak ediblər.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər

tam təmin edilməsi, ümumavropa hüquq məkanına inteqrasiya etməyə birbaşa yol açıb. Hakimiyyət müstəqillik qazandıqı dövrdən haqqı tapdalanan vətəndaşın tərəfində olub, hüquqlarının bərpasında səy göstərir, hüquq pozuntularının yaranmaması üçün islahatlar keçirilir. Cənab prezident Ulu Öndərin siyasətinin davamı olaraq, bu proseslərin inkişafına durmadan can ataraq, ölkəmizin şanına şöhrət qazandıran nailiyyətlər əldə edib. İlham Əliyevin siyasətinin təməl prinsipini milli mənəfe və dövlətçilik maraqlarının üstün tutulması təşkil edir. Siyasi yanaşması isə qlobal işlərdə qazanılan uğurların inkişaf naminə olan istiqamətidir.

Bizim bir vətəndaş olaraq, öhtəmizə yalnız bir vəzifə düşürhər birimiz Ulu Öndərə sevgimizin əyani sübutu olaraq, Prezident İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşərək, onun qarşıya qoyduğu bütün vəzifələri yerinə yetirməsində yardımçı olmaq üçün fəal iştirak etməliyik. Müstəqil və müasir Azərbaycanın xoşbəxt gələcəyi naminə səylərimizi artırmalıyıq. Yaşasın Müstəqil Demokratik Azərbaycan Respublikası!

Röyal Əsədli

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün çap olunmuşdur.